



## СЕКЦІЯ 5 ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 37.018.5 : [005 : 159.9]

### АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ВИНИКНЕННЯ БАР'ЄРІВ У ВПРОВАДЖЕННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Авдєєва С.О., здобувач кафедри практичної психології  
Запорізький національний університет

У статті проведено аналіз психолого-організаційних чинників виникнення бар'єрів у впровадженні інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. Зроблено акцент на особливостях виникаючих бар'єрів. Розглянуто можливі шляхи їх подолання.

**Ключові слова:** інклюзивна освіта, навчальний заклад, психолого-організаційні чинники, бар'єри впровадження.

В статье проведен анализ психолого-организационных факторов возникновения барьеров во внедрении инклюзивного образования в общеобразовательных учебных заведениях. Сделан акцент на особенностях возникающих барьеров. Рассмотрены возможные пути их преодоления.

**Ключевые слова:** инклюзивное образование, учебное заведение, психолого-организационные факторы, барьеры внедрения.

Avdieiev S.O. ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL FACTORS OF BARRIERS EMERGED DURING THE IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The analysis of psychologically-organizational factors of appearing of obstructions in inclusive education introduction to educational establishments is conducted in the article. The accent is posted on the factors of obstructions appearing. The possible ways of removing these obstructions is considered.

**Key words:** inclusive education, educational establishment, psychologically-organizational factors, introduction obstructions.

**Постановка проблеми.** Отримання людиною з особливими потребами сучасної освіти є однією із основних і невід'ємних умов її успішної соціалізації, забезпечення повноцінної участі в житті суспільства, ефективної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності.

На жаль, сьогодні в більшості випадків здобуття освіти людьми з особливими потребами відбувається в спеціальних (коректувальних) навчальних закладах, у спеціальних інтернатних закладах або вдома, якщо немає іншої можливості (специфіка розладу, віддаленість інтернатів від місця проживання, особисті побажання батьків та інше).

Спеціальна освіта, з одного боку, створює особливі умови для задоволення медичних і педагогічних потреб людей з особливими потребами, а з іншого – перешкоджає соціальній інтеграції інвалідів, обмежуючи їх життєві можливості.

Реалізація прав на освіту пов'язана з цілим переліком проблем, які стосуються реформування системи освіти і соціальної політики відносно людей з особливими потребами. З посиленням соціальної функції освіти складаються умови для впровадження інновацій у реалізацію можливості

людини з особливими потребами отримати бажану освіту.

Інклюзивне (сумісне) навчання виступає саме інноваційною і більш гуманістичною альтернативою, що дозволяє істотно змінити становище людей з особливими потребами у соціальному середовищі.

**Постановка завдання.** На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні психолого-організаційних бар'єрів у впровадженні інклюзивної освіти у загальноосвітньому навчальному закладі.

Включення осіб з особливими потребами в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів – це новий підхід до змін у вітчизняній освіті.

Інклюзивна освіта осіб з особливими потребами – це перш за все процес розвитку загальної освіти, який визначає доступність освіти та можливості соціальної адаптації і інтеграції для особливих учнів.

Але не все так просто. У процесі власного становлення інклюзивна освіта може зіткнутися не тільки з труднощами організації так званого середовища без бар'єрів, яке передбачає наявність пандусів, одноповерховий дизайн школи, введення в штати

сурдоперекладачів, спеціальних психологів, переобладнання місць загального користування), але і з труднощами соціально-психологічної якості, що полягають у поширених стереотипах і забобонах, зокрема, у готовності або відмові вчителів, школярів і їх батьків прийняти таку інтеграцію.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** У процесі написання статті ми використовували роботи вітчизняних і зарубіжних фахівців в області навчання осіб з особливими потребами, таких як Л.І. Аксьонова, Б.А. Архипов, Л.І.Белякова, О.О.Александрова, Т.В.Волосовец, Л.С. Виготський, Л.П. Гаврікова, А.О. Дробінська, М.А. Жданова, О.І. Казакова, О.Б. Кремер, М.М. Малофєєв, В.І. Слободчиков, С.Р. Шевченко; інклюзивного навчання осіб з особливими потребами таких, як: Л.В. Андрєєва, М.М. Баль, Д.І. Бойков, М.В. Ворон, С.Е. Гайдукевич, Л.І. Даниленко, С.М. Єфімова, А.А. Колупаєва, І.І. Лошакова,

Ю.М. Найда, Ф.Л. Ратнер, О.В. Резнікова, Н.З. Софій, О.М. Таранченко, В.Р. Шмідт, Ф. Армстронг, К. Нес, М. Олівер та ін.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У процесі аналізу психолого-організаційних чинників та бар'єрів, які виникають у результаті впровадження інклюзивної моделі освіти у загальноосвітніх навчальних закладах ми використовували триступеневу модель чинників, розроблену у лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України [7, с. 18]. Згідно з цією моделлю чинники поділяються на чинники макrorівня (конституціональний рівень – рівень суспільства), чинники мезорівня (рівень організаційного середовища), та чинники мікрорівня (рівень особистісних якостей особистостей, задіяних у такій організації)

У результаті аналізу чинників макrorівня нами були надані такі характеристики.

Таблиця 1

**Психолого-організаційні чинники, які викликають виникнення бар'єрів у впровадженні інклюзивної освіти**

№	Основні чинники	Характеристика чинників	Характеристика виникаючих бар'єрів
1	Чинники макrorівня	законодавчі акти щодо впровадження інклюзивної освіти, які обумовлені політичною і соціальною ситуацією в країні	– достатньо розроблена законодавча база, – невідповідність її міжнародним нормам
		можливості впровадження інклюзивної освіти у різних регіонах України	– нестабільна ситуація у східних регіонах; – проблеми впровадження інклюзії у сільській місцевості
2	Чинники мезорівня	форма власності загальноосвітнього навчального закладу	– недостатність фінансування навчального закладу
		наявність у навчальному закладі благодійного фонду	– можливість витратити кошти на інклюзію
		сучасність будівлі навчального закладу	– багатопверховість шкіл і відсутність можливості побудови пандусів
		методичне забезпечення інклюзивного навчального закладу	– неготовність системи освіти відповідати індивідуальним потребам кожної дитини – відсутність спеціальних стандартів освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами
3	Чинники мікрорівня	склад та особистісні характеристики педагогічного колективу	– некомпетентність та психологічна неготовність до праці в нових умовах
		склад психологічної служби	– велике навантаження на психологічну службу
		Особливості праці медичних працівників	– недостатня кількість медичних працівників
		особистісні характеристики учнів	– готовність учнів до інклюзивної форми навчання
		особистісні характеристики учнів з особливими потребами	– готовність і можливість до навчання у загальноосвітній школі
		особистісні характеристики та специфічні моделі поведінки батьків	– гіперопіка власних дітей, небажання надати їм певну частку самостійності



*Законодавчі акти по впровадженню інклюзивної освіти, які обумовлені політичною і соціальною ситуацією в країні*

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства ми маємо дуже складну політичну і соціальну ситуацію. Революційні зміни, які відбулися в суспільстві, ще не торкнулись багатьох сторін соціального життя і особливо соціальних потреб певних верств населення. Законодавчі акти, які на цьому етапі регулюють розвиток інклюзивної освіти в нашій країні, є не досить досконалими, і вони потребують якомога швидшої доробки. Відсутній закон про спеціальну освіту, у якому б чітко визначалися правові основи інституту інклюзивної освіти і принципи механізму створення економічних умов для реалізації інклюзивних підходів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Небагатий досвід впровадження інклюзивної освіти в нашій країні, на відміну від зарубіжного досвіду, є тим об'єктивним бар'єром, який дуже складно подолати [4]. Але якщо цього не роботи, то на позитивні зміни у впровадженні інклюзивної освіти годі і розраховувати.

*Можливості впровадження інклюзивної освіти у різних регіонах України.*

Наявність важкої соціальної ситуації в окремих регіонах унеможливають впровадження інклюзивної освіти. Крім цього, впровадження інклюзивної освіти в сільській місцевості теж стикається з певними труднощами: особливо це стосується віддалених від навчальних закладів поселень. На жаль, ми не маємо на сьогодні законодавчих актів, які б гарантували створення спеціальних додаткових умов навчання для дітей з особливими потребами не тільки у місті, але й у сільській місцевості [7].

До **чинників мезорівня**, які перш за все формують організаційне середовище ми віднесли такі.

*Форма власності загальноосвітнього навчального закладу.* Ми розуміємо, що практично всі загальноосвітні навчальні заклади, які переймаються проблемами інклюзивної освіти мають державну форму власності. Складно уявити собі приватний навчальний заклад, який би радо зустрічав у власних стінах учнів з особливими потребами. Тому питання недостатнього фінансування стосуються, перш за все, шкіл бюджетного підпорядкування. Необхідно зазначити, що недостатнє фінансування загальноосвітніх навчальних закладів не дає можливості навчальним закладам здійснювати інклюзивну освіту.

*Наявність у навчальному закладі благодійного фонду.* Далеко не всі навчальні заклади мають власні благодійні фонди,

які б регулярно поповнювались. Але, крім цього, існує ще проблема обмежених можливостей у використанні благодійних коштів. Хитросплетіння щодо звітності у використанні коштів благодійних фондів теж унеможливають швидке впровадження інклюзивної освіти, оскільки великий відсоток якості в цій діяльності можливий завдяки використанню благодійних коштів.

*Сучасність будівлі навчального закладу.* Більшість шкільних споруд має досить шанований вік, особливо в провінційних містах та селах. Незручність будівельних проектів, гонитва за багатопверховістю робить велику кількість шкіл абсолютно не пристосованими до прийому дітей з особливими потребами. До підготовки установи до інклюзивного навчання також відносяться: переобладнання пришкольної території, переобладнання приміщень загального користування і навчальних приміщень, придбання або (оренда) спеціального навчального устаткування і навчальних матеріалів. Відсутність пандусів і відсутність можливості перебудувати шкільні приміщення зменшує оптимізм щодо впровадження інклюзивного навчання.

*Методичне забезпечення інклюзивного навчального закладу.* Щоб досягти успіху та задовольнити різноманітні потреби учнів, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями, педагогам необхідно змінювати методи навчання, навчальне середовище, матеріали тощо. Необхідно розробляти індивідуальний навчальний план для кожної дитини з особливими потребами – формальний документ, який містить детальну інформацію про дитину і послуги, які вона має отримувати. Він розробляється командою педагогів і фахівців та об'єднує їхні зусилля з метою розробки комплексної програми роботи з дитиною і водночас визначає, які саме послуги надаватиме кожен фахівець [3]. На жаль, ми сьогодні не можемо говорити про готовність системи освіти відповідати індивідуальним потребам кожної дитини і це більшою мірою відбувається «завдяки» відсутності спеціальних стандартів освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Що стосується **чинників мікрорівня**, то, на наш погляд, вони мають найбільше психологічне навантаження, адже йдеться про учасників самого процесу інклюзивного навчання, від компетентності, витримки і толерантності яких і буде залежати його якість.

*Склад та особистісні характеристики педагогічного колективу.*

Професія педагога не є сьогодні дуже престижною. Випускники вишів, у більшо-

сті, не мріють стати шкільними вчителями і все життя віддати дітям. Напевно, є рідкісна категорія випускників, які мріють і про таку долю, які добре ставляться до дітей, які хочуть їх чомусь навчити, але цього для роботи в закладах інклюзивної освіти замало. Перш за все, одними з провідних рис особистості вчителя, який буде працювати в інклюзивній школі, має бути людяність і емпатія. Крім цього, необхідно підвищувати власну кваліфікацію, займатись самоосвітою, брати активну участь у заходах, які організують різні товариства людей з особливими потребами, щоб мати уявлення про цих людей, їх внутрішній світ, їх потреби та мрії, а це досить складно. Тому керівники навчальних закладів, які планують займатись інклюзією, матимуть певні проблеми щодо пошуку педагогічних кадрів [2]. Що стосується вчителів, які вже мають певний досвід роботи у звичайній школі, то вони теж можуть бути неготовими до роботи в нових умовах, до змін у власному житті, до збільшення навантаження, особливо емоційного. Все викладене вище дозволяє зробити висновок, що кадрове питання в інклюзивних навчальних закладах чи не саме основне і з точки зору професійної компетентності, і з точки зору емоційної готовності до роботи в таких умовах.

#### *Склад психологічної служби.*

Зазвичай, у школах задіяні один або, у кращому випадку, два психологи, які розподіляють між собою роботу з початковими, середніми та старшими класами. Що стосується інклюзивної школи, то такої кількості психологів буде замало. Більшість робочого часу психологів повинна бути спрямована на адаптацію та асиміляцію дітей з особливими потребами у шкільному середовищі. Консультативна робота з такими дітьми, їх батьками з одного боку, а з вчителями, звичайними учнями – з іншого, буде більш насиченою і теж займатиме багато часу [11]. Питання щодо складу психологічної служби такого навчального закладу повинно бути вирішено на користь його збільшення, інакше психологічний супровід цього процесу буде дуже неякісним.

#### *Особливості праці медичних працівників.*

Складність праці медичних працівників інклюзивного навчального закладу не викликає сумнівів. Бажано мати достатній кількісний склад медичних працівників для повного забезпечення особливих потреб дітей.

#### *Особистісні характеристики учнів.*

На жаль, ми не можемо бути впевненіми, що абсолютно всі учні класу, у якому будуть навчатись діти з особливими потребами, зрадіють їхній появі. Виховання ді-

тей у сучасному українському суспільстві – це дуже складний процес: саме батьки формують відношення власної дитини до оточуючого світу і до людей, які в ньому присутні. Це відношення буває різним у батьків, і відповідно різним у дітей: Воно може бути як толерантним, так і зневажливим [7]. Тому необхідно вжити різноманітних заходів для формування адекватного відношення звичайних учнів до учнів з особливими потребами.

#### *Особистісні характеристики учнів з особливими потребами.*

Учні з особливими потребами теж мають певні специфічні особистісні якості, які сформовані в складній ситуації боротьби з власним недугом. Саме ці якості можуть створювати перешкоди щодо адаптації у новому середовищі загальноосвітньої школи. Але всі ці перешкоди будуть подолані за умови емпатійного ставлення, але без відтінків жалю і поблажливості. Для учнів з особливими потребами не повинно бути якихось «занадто особливих» умов в організації навчальної праці. Учні з особливими потребами повинні занурюватись в умови повсякденного життя і тих вимог, які воно ставить.

#### *Особистісні характеристики та специфічні моделі поведінки батьків.*

Вимушені жити з відчуттям провини, батьки дітей з особливими потребами створюють власну специфічну модель поведінки, яка, на їхню думку, повністю відповідає ситуації повсякденної боротьби за власну дитину. Ця модель поведінки характеризується гіперопікою стосовно дитини, а іноді й ворожістю до інших людей і дітей, які демонструють небажану власну поведінку. Певною мірою закрита поведінка батьків має бути переформатована, якщо вони наважились віддати дитину до інклюзивного закладу освіти, тому що це буде дуже складний шлях. І цей шлях можливо подолати лише завдяки відкритості, зацікавленості в успіху цього заходу, тому перед батьками дітей з особливими потребами виникає складне завдання, яке стосується зміни власної моделі поведінки на користь власній дитині, на її нові потреби, захоплення, знайомства. Необхідно формувати в неї вміння мислити категоріями майбутнього, формувати позитивні перспективи її розвитку. Але, щоб вміти виховати дитину в такому ключі, батьки дитини з особливими потребами повинні самі продемонструвати високий рівень соціально-психологічної зрілості. На жаль, найлегшим шляхом, зазвичай, виявляється оточення дитини гіперопікою і виконання замість неї всіх життєвих операцій.



Тому дитина виростає неспроможною до прийняття власних рішень і найголовніше в неї не формується бажання робити щось самостійно. Батьки також звикають до того, що дитина абсолютно залежить від них. І розірвати це замкнуте коло досить важко, тому що ці уявлення закріплюються іноді на підсвідомому рівні і не дають можливості психологам і педагогічним працівникам подолати супротив батьків та небажання дітей змінювати свій звичайний спосіб життя.

Аналіз зарубіжного досвіду інклюзивної освіти осіб з особливими потребами показав, що всі країни знаходяться на різних етапах впровадження інклюзивної освіти. Це, перш за все, залежить як від рівня розвитку країн, так і складності і багатофакторності процесів інклюзії, які не можна впровадити миттєво [8].

Для того, щоб не виникало питань щодо доцільності інклюзивної освіти необхідно зрозуміти, які позитивні наслідки цього впровадження ми будемо мати. Ця проблема має розглядатись на двох рівнях: з точки зору соціально-психологічної ефективності, і з точки зору економічної ефективності.

Соціально-психологічна ефективність відображає інтереси індивіда і всього суспільства. Економічна ефективність відображає отримання «ефекту» від інвестицій, а також відображає можливі позитивні наслідки в разі отримання віддачі від інвестицій для економіки країни в цілому.

Показники соціально-психологічної та економічної ефективності впровадження інклюзивної освіти в начальних закладах представлені нами в таблиці 2.

Таблиця 2

### Показники соціально-психологічної та економічної ефективності впровадження інклюзивної освіти в начальних закладах

<ul style="list-style-type: none"> <li>– соціальна справедливість і гуманність відносно дітей з особливими потребами;</li> <li>– перехід українського суспільства на новий ступінь розвитку;</li> <li>– загальнодоступність і єдність освітнього простору;</li> <li>– підвищення майбутньої соціально-економічної самостійності дитини з особливими потребами;</li> <li>– освітня інтеграція, тобто створення інклюзивних освітніх установ для навчання дітей з особливими потребами і забезпечення, тим самим, їх суспільної інтеграції;</li> <li>– забезпечення гарантій в здобуванні якісної освіти осіб з особливими потребами;</li> <li>– взаємна адаптація осіб з особливими потребами і звичайних дітей;</li> <li>– зниження рівня безробіття серед осіб з особливими потребами.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– скорочення витрат на спеціальну освіту;</li> <li>– скорочення витрат на соціальну допомогу;</li> <li>– підвищення потенційної продуктивності праці і здатності заробляти завдяки наданню освіти особам з особливими потребами;</li> <li>– скорочення адміністративних і інших регулярних витрат на роздільне ведення спеціальної і звичайної освіти;</li> <li>– зниження витрат на транспорт і утримання установ, зазвичай пов'язаних з роздільними освітніми службами.</li> </ul>
--	---

#### Висновки з проведеного дослідження.

Якщо уважно проаналізувати показники соціально-психологічної та економічної ефективності впровадження інклюзивної освіти в навчальних закладах, можемо зробити висновок, що за цими показниками стоїть розвинена, адаптована і потрібна соціуму особистість, яка буде почуватись не покинутою, а задіяною в усьому спектрі щоденного існування соціуму.

Звичайно, для впровадження інклюзивної освіти, а особливо для отримання таких показників, необхідно пройти довгий шлях впровадження. І цей шлях, і відповідальність за нього, перш за все, буде покладено на загальноосвітні навчальні заклади і залежатиме певною мірою від реалізації

тих психолого-організаційних чинників, яким присвячена наша стаття, а також від ентузіазму і людяності тих керівників навчальних закладів, які визнають за необхідне покласти на себе таку велику відповідальність.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : [монографія] / Л.І. Даниленко. – К. : Логос, 1998. – 140 с.
2. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : [монографія] / Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.
3. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній менеджмент : [навч. посібник] / Л.І. Даниленко. – К. : Главник, 2006. – 144 с.

4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : [навчально-методичний посібник] / [А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда, Н.З. Софій та ін.] ; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.

5. Карамушка Л.М. Використання інтерактивних технік у процесі підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій до управління : [метод. рек. ком.] / Л.М. Карамушка, М.П. Малигіна. – К. ; Рівне, 2003. – 20 с.

6. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : [монографія] / А.А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 458 с.

7. Левитская А.А. Состояние и перспективы инклюзивного образования в России / А.А. Левитская // Социальная педагогика: деловой журнал для социальных работников и педагогов. – 2009. – № 1. – С. 4–7.

8. Малофеев Н.Н. Специальное образование в меняющемся мире. Европа : [учебное пособие для студентов педагогических вузов] / Н.Н. Малофеев. – М. : Просвещение, 2009. – 320 с.

9. Освітній менеджмент : [навч. посібник] / за ред. Л.І. Даниленко, Л.М. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.

10. Технологія психологічної підготовки персоналу організацій до роботи в умовах соціально-економічних змін (на матеріалах освітніх організацій) : [навч. посіб.] / [Л.М. Карамушка, Г.Л. Федосова, О.А. Філь та ін.] ; за наук. ред. Л.М. Карамушки. – К. : Наук. світ, 2008. – 230 с.

11. Бут Т., Эйнскоу М. Показатели инклюзии : [практическое пособие] / Т. Бут, М. Эйнскоу ; под ред. М. Вогана ; перевод И. Аникеев ; науч. ред. Н. Борисова. – М. : РООИ «Перспектива», 2007. – 124 с.

УДК 159.9:371.1

## АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ В ОСВІТНІХ ОКРУГАХ

Вознюк А.В., к. психол. н., доцент кафедри психології  
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У статті розкрито особливості проведення опитування для визначення реального стану розуміння керівниками освітніх організацій специфіки функціонування освітнього округу, та встановлення ступеню усвідомлення ними ролі й значення роботи з педагогічними працівниками в освітньому окрузі. Визначено та проаналізовано психолого-організаційні проблеми управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

**Ключові слова:** освітній округ, управління педагогічними працівниками.

В статье раскрыты особенности проведения опроса для определения реального состояния понимания руководителями образовательных организаций специфики функционирования образовательного округа, и установления степени осознания ими роли и значения работы с педагогическими работниками в образовательном округе. Определены и проанализированы психолого-организационные проблемы управления педагогическими работниками в образовательных округах.

**Ключевые слова:** образовательный округ, управление педагогическими работниками.

Voznyuk A.V. ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL MANAGEMENT PROBLEMS PEDAGOGICAL WORKERS IN EDUCATIONAL DISTRICT

The article describes the features of the survey to determine the actual state of understanding of the heads of educational institutions functioning of specific educational district and establish the degree of awareness of the role and importance of the work of the teaching staff in the education district. Identified and analyzed the psychological and organizational problems of management of teaching staff in educational districts.

**Key words:** educational district, managing teaching staff.

**Постановка проблеми.** Зростаючі вимоги з боку держави і суспільства до якості та доступності освітніх послуг, впровадження нових державних стандартів в освіті вимагають нових підходів до регіональної системи освіти. Одним із можливих шляхів вирішення цієї проблеми є створення освітніх округів, у яких повинні в повній мірі відбуватися: забезпечення рівного доступу дітей відповідного віку до якісної дошкіль-

ної, загальної середньої, позашкільної освіти та допрофесійного навчання; створення необхідності й доступності умов для отримання освіти того чи іншого змісту і рівня; зосередження сучасних освітніх ресурсів тощо. Враховуючи ці обставини повинні відбуватися якісні зміни і в способі діяльності педагогічних працівників, які мають бути готовими працювати в такій освітній мережі. Одним із важливих факторів успішної